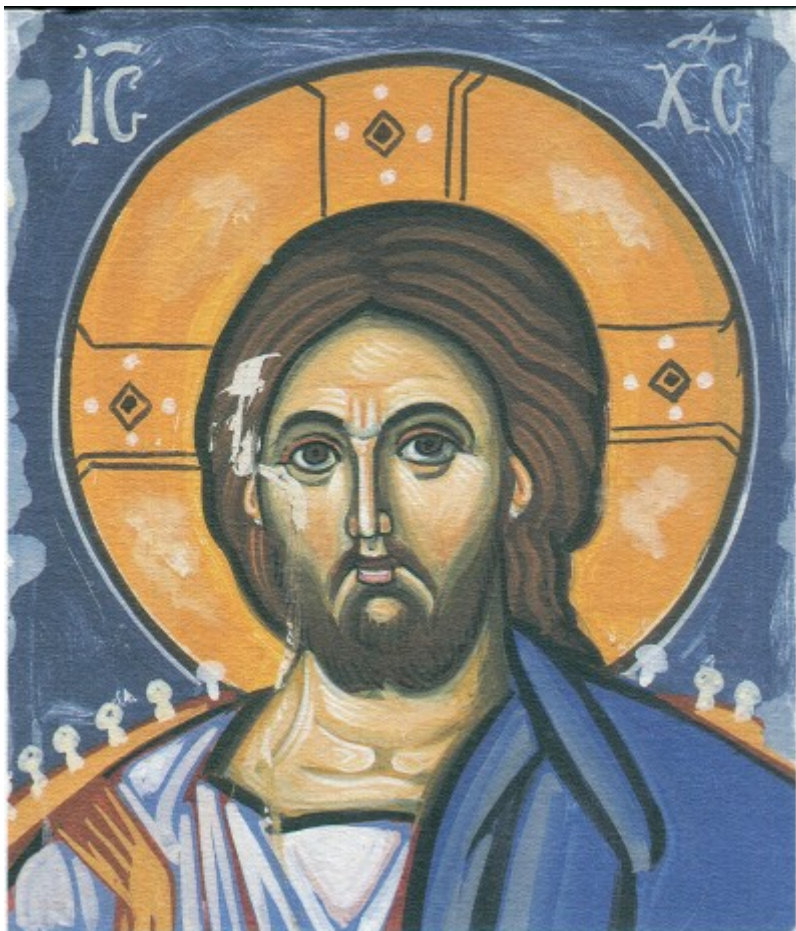
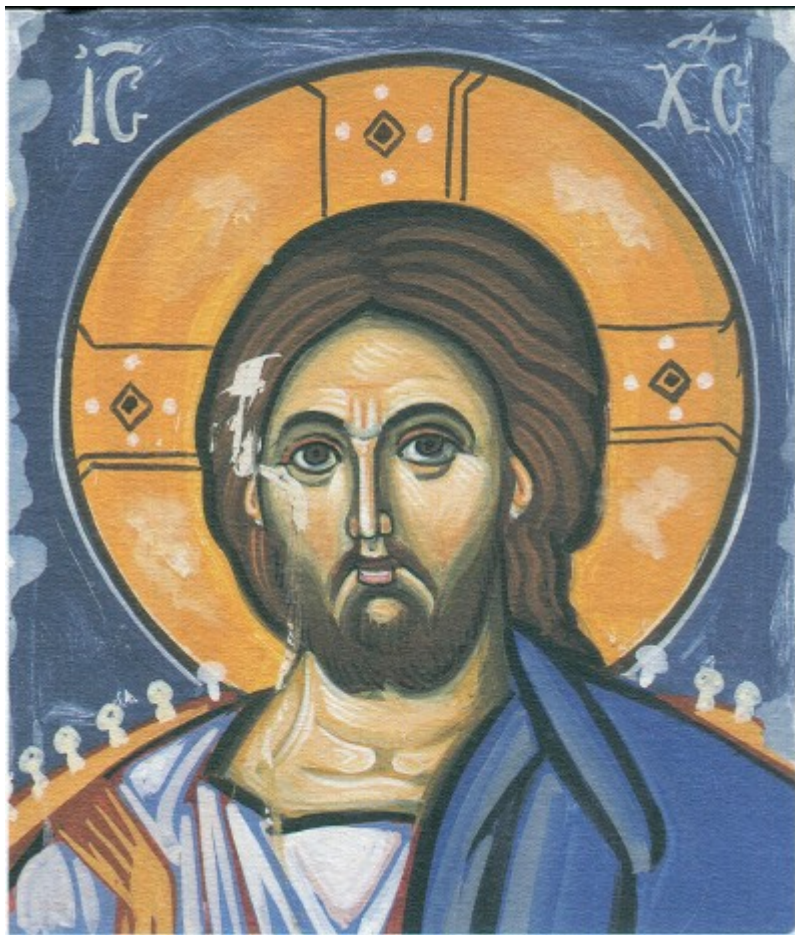

22 Δεκεμβρίου 2019

Η Ενσάρκωση του Κυρίου Ιησού Χριστού

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Θεολογία και Ζωή](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

Βλαδίμηρου Λόσκυ

Στο στίχο 14, στον πρόλογο του κατά Ιωάννη Ευαγγελίου, που αναφέρεται τόσο στο Χριστό όσο και στην Τριάδα, διατρανώνεται η μεγάλη χριστιανική βεβαιότητα, η ίδια βεβαιότητα που ο νεαρός Αυγουστίνος έψαχνε μάταια να βρει στη μεταφυσική του Πλωτίνου: «ο Λόγος σαρξ εγένετο». Όπως τονίζει ο Άγιος Ιωάννης, ό,τι γνωρίζουμε για την Τριάδα το γνωρίζουμε μέσω της Ενσάρκωσης. Η Αποκάλυψη ολοκληρώνεται όταν ένα θεϊκό πρόσωπο, εκείνο του Υιού του Θεού, γίνεται Υιός του ανθρώπου και «σκηνώνει εν ημίν».

Ασφαλώς, η μη χριστιανική σκέψη είχε συχνά προμηνύματα του μυστηρίου του αριθμού τρία, αλλά μέσω της ασάφειας των διαφορούμενων συμβόλων, και η πλήρης αποκάλυψη της Τριάδας απαιτούσε την Ενσάρκωση. Από τότε που η Παλαιά Διαθήκη αποκαλύπτεται σαν τριαδική, ο κύριος του σύμπαντος εμφανίζεται σαν ο Πατήρ και ο άνθρωπος, θεώμενος «την δόξαν του Μονογενούς παρά Πατρός», βλέπει τη θεία φύση να αυτό-αποκαλύπτεται: η θεολογία σαν θέα του ίδιου του Θεού γίνεται δυνατή: «Ο Λόγος σαρξ εγένετο». Τότε αρχίζει η οικονομία η προσήκουσα στον Υιό, ο οποίος εισέρχεται στην Ιστορία του κόσμου. «Η σαρξ» κατά συνέπεια είναι το τελικό όριο της ενανθρώπισης: όχι μόνο η ψυχή αλλά και το σώμα προσλαμβάνεται από το Λόγο. Είναι η ολότητα της ανθρώπινης φύσης

που εννοείται εδώ με τη λέξη «σαρξ». Και το «εγένετο» του ο Λόγος «σαρξ εγένετο» προστίθεται στην πληρότητα του θείου όντος, το μεγάλο σκάνδαλο της μεταφυσικής. Ο Υιός παραμένει Θεός στην ουσία της αναλλοίωτης Τριάδας. Αλλά κάτι προστίθεται στη θεότητά Του: γίνεται άνθρωπος. Μια ακατανόητη παραδοξότητα: ο Λόγος, χωρίς καμιά αλλαγή στη θεία Του φύση, η οποία δεν μπορεί να μειωθεί καθόλου, εμπλέκεται πλήρως στη δική μας κατάσταση μέχρι του σημείου να αποδέχεται και αυτόν ακόμη το θάνατο.

Μια υπέρτατη εκδήλωση αγάπης, αυτό το μυστήριο δεν μπορεί να προσεγγισθεί παρά μόνο από την άποψη της προσωπικής ζωής· διότι το πρόσωπο του Υιού ξεπερνά τα σύνορα του υπερβατού και της πανταχού παρουσίας και μπορεί να εμπλακεί στην ανθρώπινη ιστορία. Αυτό το «εγένετο» προχωρεί πέραν των κατηγοριών της θείας φύσης, αιώνιο, αναλλοίωτο, αλλά με τις οποίες οι υποστάσεις δεν ταυτίζονται· είναι γι' αυτό που ο Χριστός γίνεται άνθρωπος χωρίς τα άλλα πρόσωπα της Τριάδας να υποφέρουν ή να σταυρώνονται, και είναι γι' αυτό που ένας πρέπει να μιλά για την οικονομία την προσήκουσα στον Υιό. Ασφαλώς η οικονομία ανήκει στη θεία βούληση και αυτή είναι μία και μόνη στην Τριάδα· ασφαλώς η σωτηρία του κόσμου είναι η μόνη βούληση και των Τριών, «και όποιος μυείται στο μυστήριο της Ανάστασης, μανθάνει το σκοπό για τον οποίο ο Θεός δημιούργησε όλα τα πράγματα στην αρχή» (Άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής). Αλλά αυτή η κοινή βούληση πραγματοποιείται διαφορετικά για το κάθε πρόσωπο: ο Πατήρ αποστέλλει, ο Υιός υπακούει, το Πνεύμα συνοδεύει και βοηθά και μέσω αυτού ο Υιός εισέρχεται στο κόσμο. Το θέλημα του Υιού είναι εκείνο της Τριάδας, αλλά είναι μάλλον υπακοή. Είναι η Τριάδα που μας σώζει, αλλά είναι ο Υιός που σαρκώνεται για να πραγματοποιήσει στο κόσμο το έργο της σωτηρίας. Για τους «Πατροπασχίτες» (αιρετικούς), ο Πατήρ υπέφερε, ο Πατήρ σταυρώθηκε με τον Υιό ένεκα της ενότητας της φύσης. Αυτό σύγχυζε στο Θεό τη φύση με το πρόσωπο. Αλλά έχουμε την ισχυρή πεποίθηση ότι εάν οι διακρίσεις που κάνουμε είναι για να αποφεύγεται η αίρεση, αυτές δεν μπορούν να κάμουν τίποτε περισσότερο από του να υπογραμμίσουν το μυστήριο: άτεγκτοι ατραποί φλεγόμενοι από την πίστη και την προσευχή είναι άπλες λέξεις χωρίς αυτές τις διακρίσεις. Το μυστήριο εδώ είναι εκείνο της υποταγής. Γιατί στο Θεό υπάρχει μόνο ενότητα. Αλλά στο Χριστό δεν υπήρχε μόνο θεία θέληση αλλά και ανθρώπινη, και εφόσον εισήχθη κάποιος χωρισμός ανάμεσα στον Υιό και στον Πατέρα, η συμφωνία των δύο θελήσεων του Χριστού επισφραγίζει την υπακοή του Υιού προς τον Πατέρα· και το αυτό με εκείνο της δικής μας σωτηρίας.

Ο Υιός σαρκώνεται για να κάμει δυνατή την ένωση του ανθρώπου με το Θεό, μια ένωση που όχι μόνο διεκόπη, αλλά και αποκλείσθηκε με την ανθρώπινη προσφυγή στο κακό. Και μόνο το γεγονός της Ενσάρκωσης υπερπηδά το πρώτο εμπόδιο προς

αυτή την ένωση: το χωρισμό των δύο φύσεων, αυτής του ανθρώπου και αυτής του Θεού. Παραμένουν επομένως δύο άλλα εμπόδια, συνδεδεμένα με την πτωτική κατάσταση του ανθρώπου: η αμαρτία και ο θάνατος. Το έργο του Χριστού είναι να συντρίψει αυτά τα εμπόδια, να εκδιώξει την αναγκαιότητά τους από το γήινο κόσμο. Όχι για να τα υπερνικήσει χωρίς επανόρθωση, γιατί αυτό θα παραβίαζε την ίδια την ελευθερία που τα δημιούργησε. Αλλά να καταστήσει το θάνατο ακίνδυνο και την αμαρτία θεραπεύσιμη, δια της υποταγής του ίδιου του Θεού στο θάνατο και στον Άδη. Έτσι ο θάνατος του Χριστού μετακινεί το εμπόδιο της αμαρτίας που υπήρχε μεταξύ του ανθρώπου και του Θεού· και η Ανάστασή Του αφαιρεί από το θάνατο το «κεντρί» του. Ο Θεός κατέρχεται στις πονηρές αβύσσους που ανοίχτηκαν στη δημιουργία από την αμαρτία του Αδάμ, για να μπορέσει ο άνθρωπος να ανέλθει στη θεότητα. «Ο Θεός έγινε άνθρωπος για να μπορέσει ο άνθρωπος να γίνει Θεός»: αυτή η πρόταση απαντάται τρεις φορές στον Άγιο Ειρηναίο, τη βρίσκουμε ξανά στον Άγιο Αθανάσιο, και τελικά γίνεται απόφθεγμα κοινό στους θεολόγους όλων των αιώνων.

Ο Απόστολος Πέτρος είναι ο πρώτος που έγραψε: Πρέπει να γίνουμε «θείας κοινωνοί φύσεως». Η ανεξιχνίαστη σημασία της Ενσάρκωσης ενοικεί σ' αυτή τη φυσική και μεταφυσική ενόραση της φύσης που μεταμορφώνεται από τη χάρη, σ' αυτή την αποκατάσταση ως εκ τούτου της ανθρώπινης φύσης, σ' αυτό το ρήγμα που ξανοίγεται δια μέσου της σκοτεινιάς του θανάτου και που οδηγεί στη θέωση.

«Εγένετο ο πρώτος άνθρωπος Αδάμ εις ψυχήν ζώσαν· ο έσχατος Αδάμ εις Πνεύμα ζωοποιούν... Ο πρώτος άνθρωπος εκ γης χοϊκός, ο δεύτερος άνθρωπος ο Κύριος εξ ουρανού. Οίος ο χοϊκός, τοιούτοι και οι χοϊκοί, και οίος ο επουράνιος, τοιούτοι και οι επουράνιοι. Και καθώς εφορέσαμεν την εικόνα του χοϊκού, φορέσομεν και την εικόνα του επουρανίου». Ο Χριστός είναι επομένως ο νέος Αδάμ που ήλθε από τους ουραμούς, ο δεύτερος και έσχατος άνθρωπος. Δε θα μπορούσε αυτός ο «επουράνιος άνθρωπος» να ήταν μια φανέρωση πάνω στη γη μας μιας άλλης ανθρωπότητας, μιας υπέρτερης ανθρωπότητας στους ουραμούς, όπως μερικοί Γνωστικοί νόμιζαν; Αλλά που θα έγκειτο τότε η Ενσάρκωση; Διότι ο Χριστός θα περνούσε μέσω της μητέρας Του χωρίς να πάρει τίποτε από αυτή. Διότι το μυστήριο της Ενσάρκωσης είναι εκείνο του θεανθρώπου, ο οποίος πραγματικά επανενώνει τις δύο φύσεις και παίρνει από την Παρθένο την ανθρώπινή Του φύση. Το μυστήριο της Ενανθρώπισης είναι τούτο: το ότι ο Λόγος δέχεται κάτι από το ίδιο Του το δημιούργημα· ο Θεός επιζητεί από τη Μαρία κατά την αποφασιστική στιγμή του Ευαγγελισμού τα πρωτόλεια της ανθρωπότητάς Του, τη δική Του ανθρώπινη φύση.

Η Ενσάρκωση επιτελέσθηκε με την ενέργεια του Αγίου Πνεύματος. Θα μπορούσε,

επομένως, να λεχθεί, όπως υποστήριξαν μερικοί θεολόγοι, ότι το Άγιο Πνεύμα είναι ο σύζυγος της Παρθένου, ότι αντιστοιχεί στο ρόλο του συζύγου στην Άσπιλο Σύλληψη. Αυτό θα αποτελούσε μια χονδροειδή ορθολογιστική εξήγηση της Γέννησης του Χριστού. Διότι δεν μπορεί κάποιος να μιλήσει για «σύζυγο» στην περίπτωση της Παρθένου, αυτό μπορεί να γίνει μόνο κατά ένα μεταφορικό τρόπο: στο βαθμό που αυτή αντιπροσωπεύει την Εκκλησία, αυτή δεν έχει άλλο σύζυγο από τον Υιό της. Με αυτή την έννοια χωρίς σπέρμα, σπέρμα είναι ο ίδιος ο Λόγος. Και το Άγιο Πνεύμα, μακράν του να είναι ο σύζυγος της Μαρίας, ολοκληρώνει τον εξαγνισμό της καρδιάς Της. Την καθιστά πλήρως παρθένο, και επίσης παρέχει σ' Αύτη, μέσω της ολοκλήρωσης της ακεραιότητας, τη δύναμη να ωριμάσει και να γεννήσει το Λόγο: η άκρα παρθενικότητα, την οποία το Πνεύμα παρέχει σαν αγνότητα ολόκληρου του είναι, συμπίπτει με τη θεία μητρότητα.

Επομένως δεν υπάρχει ανθρώπινο πρόσωπο στο Χριστό: υπάρχει ανθρώπινη φύση, αλλά το πρόσωπο είναι θείο. Ο Χριστός είναι άνθρωπος αλλά το πρόσωπό Του έρχεται από τους ουρανούς. Έτσι εξηγείται και η φράση του Παύλου «επουράνιος άνθρωπος».

Θα μπορούσε κανείς να μιλήσει για την ένωση των δύο φύσεων, για τη «συμβολή» των δύο φύσεων, όπως την αποκάλεσαν οι Πατέρες; Οι ίδιοι οι Πατέρες πάντοτε ραφίναραν τη γλώσσα τους και υποχρέωναν και μας να ξεκαθαρίζουμε τη δική μας. Η ανθρώπινη φύση του Χριστού ουδέποτε αποτέλεσε ξεχωριστή και προηγούμενη φύση· δεν κατέληξε στο να ενωθεί με τη θεότητα. Ουδέποτε υπήρξε έξω από το πρόσωπο του Χριστού· είναι αυτός που τη δημιούργησε από το κέντρο της δικής Του υπόστασης, όχι εκ του μηδενός, επειδή είναι αναγκαίο να λυτρώσει όλη την ιστορία, το σύνολο της ανθρώπινης κατάστασης, αρχίζοντας από την Παρθένο, που καθαρίζεται από το Άγιο Πνεύμα. Αδημιούργητο πρόσωπο ο ίδιος δημιουργεί την ανθρώπινή Του φύση, και αυτή εμφανίζεται από την αρχή σαν η ανθρώπινη φύση του Λόγου. Αυστηρά ομιλούντες, δεν υπάρχει θέμα ένωσης ή ακόμη ιδιοποίησης, αλλά ενότητας των δύο φύσεων στο πρόσωπο του Λόγου από τη στιγμή της Ενσάρκωσής Του, «Ο απεριόριστος» γράφει ο Άγιος Μάξιμος, «περιορίζεται κατά ένα εκφραστικό τρόπο, ενώ ο πεπερασμένος διευρύνεται στο μέτρο του απεριόριστου». Ο Θεός εισέρχεται σαν σάρκα στη σάρκα της ιστορίας: η ιστορία είναι κίνδυνος· ο Θεός διατρέχει τον κίνδυνο. Αυτός, που είναι η ίδια η τελειότητα και η αφθονία, κατέρχεται μέχρι τα τελευταία όρια του όντος τα οποία η αμαρτία κατέστησε διάτρητα με την ατέλεια και την ανεπάρκεια, για να κάμει δυνατή τη σωτηρία, να ελευθερώσει τα όντα χωρίς να συντρίψει την ελευθερία τους.

Πηγή: Μετάφραση: Χρίστος Ελευθερίου. Περιοδικό «Ορθόδοξη Μαρτυρία».